

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

נושא הגיליון

'פרוזבול בערב שביעית'

זמן כתיבת הפרוזבול

לאו ועשה: 'שמיטת כספים' הינה אחת ממצוות התורה בשנת השמיטה, מצות עשה להשמיט את החוב שנאמר 'שמוט', ואיסור לאו שלא ליגוש את החוב דכתיב 'לא יגוש'. כמו שכתוב **בתורה** (דברים פרק טו פסוקים א-ג), מקץ שבע שנים תעשה שמיטה: וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישעו ברכהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה: את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמיט ידך.

מבואר **ברמב"ם** (שמיטה פרק ט הלכה א) שיש מצות עשה להשמיט הלואה בשביעית שנאמר 'כל בעל משה ידו' והתובע חוב שעבר עליו שביעית, אפילו אם הלואה לא משלם (דרך אמונה שם אות ד), עובר בלא תעשה שנאמר 'לא יגוש את רעהו ואת אחיו'. וכתב **החיון** (פרשת ראה מצוה תעה תעז) הנוגש זאת חבירו בשביעית מבטל עשה ולא תעשה. בזמן הזה שאין היובל נוהג, נחלקו הראשונים האם מצות שמיטת כספים הוא מן התורה או מדרבנן, ונפסק **בשו"ע** (ח"מ סימן סז סעיף א) שהוא מדרבנן ולא מאורייתא.

שביעית משמטת בסופה: מבואר **בגמ'** (ערכין דף כח:), ונפסק **ברמב"ם** (שמיטה פרק ט הלכה ד), ו**בשו"ע** (ח"מ סימן סז סעיף ל) שהשביעית משמטת בסופה, **דכתיב** (דברים פרק

טו פסוק א) מקץ שבע שנים תעשה שמיטה. ומבואר **בספרי** (פרשת ראה פסקא קיא), ונפסק **ברמב"ם** (הנ"ל לפי פירוש מהר"י קורקוס והרדב"ז), ו**בסמ"ג** (לאוין סימן ער), שיש היקש למה שנאמר במצות הקהל (דברים פרק לא פסוק י) מקץ שבע שנים תעשה שמיטה להלן קץ, כשם שמצות הקהל בסוף השנה השביעית ולא בתחילתה,

הודעה חשובה:

הגיליון הבא יופיע אי"ה ביום ג' פרשת האזינו ח' תשרי תשפ"ב
בברכה כתיבה וחתימה טובה
המערכת

דבר העורך

שהחינו וקיימנו והגיענו

הבדלה: חז"ל לא קבעו ברכה מיוחדת על מצות שמיטה, לא לפנייה ולא לאחריה. אמנם דבר פלא מופיע **בירושלמי** (סוטה סוף פרק ז הלכה ח), רבי חגיג בעא קומי רבי יוסף, ואינו צריך להבדיל. אמר ליה כבר הבדיל מראש השנה. **המפרשים** מבארים בכמה אופנים את כוונת הירושלמי, ולפי פירוש **הריב"ז** כוונת הירושלמי, שצריך להבדיל במוצאי שביעית על גמר מצות שמיטה, והטעם שלא הזכיר דין זה ברמב"ם, לפי שבלאו הכי מבדיל במוצאי ראש השנה, וההבדלה עולה לכאן ולכאן.

קידוש ושהחינו: על פי דברי הריב"ז, חידש הג"ר **שמאי גינזבורג זצ"ל** (אמרי שמאי על המועדים, דיני שביעית פרק א סעיף ו), שהוא חז"ן שצריך לקדש בתחילת שנת השמיטה, ולברך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, כאשר זכינו למצוה הבאה מזמן לזמן אחת לשבע שנים, אלא שקידוש ושהחינו של ראש השנה שטרם, ויכוין לכך, ומכל מקום אם שכת לבוין לא יברך שהחינו בפני עצמו (לוח עתים לבניה ערב ר"ה תשפ"ב).

והרבה מגדולי ישראל הסכימו לדבריו, בהם, הג"ר **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה תפילה פרק ד עמוד מו דבר הלכה יט ארחות הלכה 40), והג"ר **יוסף שלום אלישיב זצ"ל** (שם), ו**כ"ק האדמו"ר הפני מנחם מנחם זצ"ל** (נטיעו גבראיל של שמיטה ופרוזבול פרק ב אות א), והג"ר **יוסף ליברמן שליט"א** (משנת יוסף חלק יג סימן שכד), שראוי לכוין על כך בברכת שהחינו.

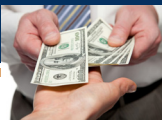
והוסיף בהליכות שלמה (שם), שמסתבר מאוד, שכל אדם צריך להרגיש ולהודות לד' כשזוכה להיכנס לשנה חדשה של שבת הארץ ולשנה שפירותיה קודש והפקר, ובאה מזמן לזמן של ז' שנים, ויכוין בברכת שהחינו (אנשים בקידוש, ונשים בהדלקת נרות יו"ט) ביו"ט ראש השנה של שמיטה גם על שזכה להיכנס לשנה חדשה, ולקיים מצות רבות של שבת הארץ וקדושת והפקר הפירות.

מאידך לדעת הג"ר **חיים קנייבסקי שליט"א** (שיח השמיטה עמוד צא, דברי שי"ח פרשת כי תבוא תשפ"א מתוך ספר 'אלא ד' אמות של הלכה'), לא נהגו אצלנו לכוין בקידוש ושהחינו של ראש השנה על שמיטה.

הנני מוכן ומזומן: כתב מו"ז הג"ר **עקיבא יוסף שלינגר זצ"ל** (במכתב התעוררות, מודפס בספר 'ושבתה הארץ' עמוד יג) טוב לומר בפה מלא בראש השנה של שביעית, הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של שביעית, ויהי נועם וגו'.

הריני מקבל: חידש הג"ר **משה שטרנבוך שליט"א** לפרו"ש בתושח"י (תשובות והנהגות כרך ה סימן שה, הובא בגיליון עומק הפשט מספר 321) שיש ענין גדול לקבל בפה מצות שמיטה בתחילת השמיטה, כמו בקבלת תוספת שבת, וגילוי דעת שאינו רוצה שיעשו עבדיו הירשיות מלאכות אסורות בשמיטה ברכוש הציבורי, וכך הקיום חשוב יותר מדין נדרי מצוה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

ולשיטת הרא"ש מובן היטב כי הלאו של 'לא יגוש' אכן קרב ובא ויחול תכף בכניסת השביעית.

3. לוח בשביעית עצמה

אין כותבין פרזובול: נחלקו הפוסקים לפי דעת הרא"ש שכותבים פרזובול בערב שביעית, מה הדין בהלוואה של שביעית עצמה. **הקרבן נתנאל** (גיטין פרק ד סימן א) כתב בשיטת הרא"ש, שגם אם לוח בשביעית עצמה אין כותבין עליו פרזובול, וכן מדויק מדברי **הבית יוסף** (סימן סז ד"ה ואין כותבין), ו**הדרכי משה** (סימן סז אות ט), ולשיטתם הרא"ש שסובר שאין כותבין פרזובול בשביעית על הלוואה של שביעית, חולק על **הרמב"ם** (שמיטה פרק ט הלכה ד), שכתב שחוב שלוח בשביעית גובה כל שנת השביעית עד סופה, והיינו שיכול לכתוב פרזובול על חוב של שביעית עד סוף שביעית.

והוסיף **הסמ"ע** (סימן סז ס"ק ג), שכלל הדעות כותבים פרזובול כל זמן שיכול לגבות החוב, אלא שנחלקו עד מתי רשאי לגבות חוב, לדעת הרא"ש כל השביעית אין יכול לגבות חובו, ולכן לא כותבים פרזובול בשביעית. אבל לדעת הרמב"ם כל השביעית יכול לגבות חובו, ולכן כותבים פרזובול עד סוף שביעית.

והוסיף בקרבן נתנאל, שלפי שיטת הרא"ש אין סברא לחלק בין הלוואה בערב שביעית להלוואה בשביעית עצמה, כיון שהלאו של 'לא יגוש' הולך על כל השנה השביעית. ועוד שאם כן היה הרא"ש מתיר בכך לא תסירת הפסוקים, שהפסוק של 'שמוט' מדבר בהלוואה בשביעית, והפסוק של 'לא יגוש' מדבר בהלוואה לפני שביעית.

כותבין פרזובול: מאידך מפורש בב"ח (סימן סז אות לב), ובשו"ת **הרדב"ח** (חלק א סימן פ, הביא הקרבן נתנאל שם) בשיטת הרא"ש, שרק בחוב שהלוה בשישית, חל לאו של 'לא יגוש' בתחילת שביעית, וכבר אי אפשר לכתוב על חוב זה פרזובול בשביעית, אבל בחוב שהלוה בשביעית מודה הרא"ש שהלאו של 'לא יגוש' הוא רק בסוף השמיטה, שאין השביעית משמטת אלא בסופה, ולכן חידש שהרא"ש אינו חולק על הרמב"ם. והוכיח הב"ח כדבריו מלשון **המשנה** (שביעית פרק י משנה ב).

וביאר **בספר דיני שביעית השלם** (נספח בסוף הספר), את סברת הב"ח, שיש שני זמנים לחול לאו של 'לא יגוש' על החובות, בכניסת השמיטה בזמן של פי קרא שְׁמִטָה לָהּ, ובסוף השמיטה בזמן של מִקֵּץ שָׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָה. ולכן חוב של קודם שביעית שכבר חל עליו לאו של 'לא יגוש' כבר אסור לגבותו ולא כותבים עליו פרזובול למרות שהעשה של 'שמוט' יחול רק בסוף השמיטה. אבל חוב שלוח בשביעית עצמה, לא חל עליו 'לא יגוש', ואין החוב נשמט רק בסוף שביעית ויכול לכתוב עליו פרזובול.

ויסוד הדברים מפורשים ב**חתם סופר** (שו"ת חו"מ סימן נ), שלאו של 'לא יגוש' חל ברגע של כניסת שביעית בליל ראש השנה, וכמשמעות הפסוק (דברים טו ב) כי קִרָּא שְׁמִטָה לָהּ, בשעה שקרא שמיטה שהוא זמן מקרא קודש של כניסת היום, אבל מרגע זה ואילך כבר עבר ליה זימנא.

4. הוראת האחרונים

לכתחילה להחמיר: לדעת **השו"ע הרב** (חו"מ הלכות הלוואה טעין לו), **המהמא אפרים** (סימן תפא אלף המגן ס"ק קלג), לכתחילה צריך לכתוב פרזובול בערב שביעית להרחיח את שיטת הרא"ש, אך אם לא עשה פרזובול בסוף שישית יעשה בשביעית עד ראש השנה של מוצאי שביעית.

וכתב **הפלאה שלחן** (סימן כט בית ישראל ס"ק כא ועיין ס"ק צו) בשם **בנ"א** (כתב יד השו"ע) טעם נוסף לעלושת פרזובול לחומרא בערב שמיטה, כיון שנחלקו הפוסקים בחשבון ספירת

כך שמיטת כספים בסוף השנה השביעית ולא בתחילתה. ואפילו אם הלוח בשביעית, החוב קיים כל שנת השמיטה, ונאבד בשיקיעת ההמה של ראש השנה במוצאי שביעית.

1. שיטת רוב הראשונים

פרזובול בסוף שמיטה: כל חוב שלא נמסר לבית דין נשמט בשביעית, ולכן תקנו חז"ל פרזובול למסור החובות לבית דין, וכך השביעית לא תשמט את החוב. ומבואר **בתוספתא** (מסכת שביעית פרק ח הלכה ז), אימתי כותבין פרזובול, ערב ראש השנה של שביעית. ורוב הראשונים והפוסקים לא נקטו להלכה כגירסת התוספתא שלפנינו הסותרת לכאורה את הגמ', שהשביעית משמטת רק בסופה, ומשמע מהגמ' שרשאי לגבות חובות כל משך שנת השביעית, וכותבים פרזובול בסוף שנת השמיטה ולא בתחילתה.

הבית יוסף (סימן סז), מבאי את שיטת הרא"ש וסיעתו, שהגירסא בתוספתא שכותבים פרזובול בערב שביעית, והסיק להלכה שלא דעתם, והביא מה שכתב **בתשובות המיוחסות להרמב"ן** (סימן צח) שבעל העיטור (שנקט כשיטת הרא"ש כמבואר להלן) גירסא משובתה נזדמנה לו בתוספתא דשביעית, אך הגירסא האמיתית בתוספתא היא "כיון ששביעית אינה משמטת אלא בסוף, כל זמן שהוא גובה מוסר שטרותיו לבית דין". וכגירסא זו בתוספתא נקט **בפירוש הר"ש** (על המשניות) ובשו"ת **הרשב"א** (חלק ב סימן שיד), וכך נקט **הרמב"ם** (הלכות שמיטה פרק ט הלכה ד) שכותבים פרזובול בסוף שמיטה. ומסיים הבית יוסף שכן המנהג פשוט בארץ ישראל וסביבותיה, לכתוב פרזובול בערב ראש השנה של מוצאי שביעית, וכן נהג **מהר"י בייב**.

וכך נפסק ב**שו"ע** (חו"מ סימן סז סעיפים ל-לא), ששביעית משמטת רק בסופה, ומותר לגבות החובות כל שנת השביעית, וכל זמן שיכול לגבות החוב, כותבין עליו פרזובול.

2. שיטת הרא"ש

פרזובול בערב שמיטה: מאידך לשיטת הרא"ש (גיטין פרק ד סימנים יח-כ), ובעל העיטור (אות פ פרזובול דף ע"ט טור א), וכן כתב **בכתבור ופרח** (פרק א) בשם **רבינו נסים והרובן מלכי צדק**, ונפסק ב**טור** (חו"מ סימן סז אות לב), הגירסא הנכונה **בתוספתא** (מסכת שביעית פרק ח הלכה ז), אימתי כותבין פרזובול ערב ראש השנה של שביעית. ופוסקים הלכה להלכה כגירסא זו, ומבארים שאינו סותר את דברי הגמ', כי זמן כתיבת פרזובול הוא בערב שביעית או קודם לכן, ואין כותבין פרזובול בתוך שביעית, ולמרות שהשביעית משמטת רק בסופה, מכל מקום אין כותבין פרזובול בתוך שביעית. והוסיף בכתבור ופרח, שצריך הפרזובול להיות קיים ולא יקרה כל שנת השמיטה, כי השביעית משמטת בסופה.

טעם הדבר מבאר הרא"ש, שבאמת מפורש ב**פסוק** מִקֵּץ שָׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָה וזה דבר השְׁמִטָה שְׁמוֹט כָּל פֶּעַל מִשָּׁה יְדוּ, הרי שעשה של 'שמוט' נאמר רק בסוף השמיטה, ואם הלוח פורע מעצמו רשאי לקבל חובו ואין צורך לומר 'משמט אני'. אבל לגבי הלאו של 'לא יגוש' מפורש ב**פסוק** לא יִגֹּשׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קִרָּא שְׁמִטָה לָהּ, מיד בכניסת השביעית כאשר קרא שמיטת לד' כבר חל הלאו של 'לא יגוש', שאסור למלוה או לבית דין לגבות את החוב, ולכן אין כותבין פרזובול מתחילת שביעית.

ויש להוסיף ראייה לשיטת הרא"ש, שהרי כתוב ב**פסוק** בהמשך הפרשה (דברים פרק ט פסוק ט) הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לִבְּךָ בְּלִיעַל לְאִמּוֹר קִרְבָּה עֲשֵׂה שְׁמִטָה שְׁנַת הַשְּׁמִטָה וְרָעָה עֵינֶךָ פְּאֻחֶיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא, הרי שתכף כאשר קרבה שנת השמיטה כבר עולה מחשבת בליעל לא להלוות בגלל שקרב זמן שמיטת כספים,

של שמיטה, לאחר התרת נדרים, אומר בעל פה בפני שלשה ואפילו הם קרובים, "מוסרני לכם הדיינים שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה". שהרי מבואר בדרך אמונה (שמיטה פרק ט ס"ק צה), שיש מחמירים לא לעשות פרוזבול בפני קרובים, אבל מעיקר הדין כשר, ולכן בערב שביעית שהוא רק חומרא לחוש לשיטת הרא"ש, יש להקל לעשות בפני קרובים.

לדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א (שמיטה כהלכתא עמוד קז) עיקר מפרוזבול הוא בסוף שמיטה, וכן המנהג בירושלים לעשות רק בסוף שנת שמיטה, וכיון שהשו"ע הרב והתומים מחמירים לחוש לשיטת הרא"ש לכן בני תורה ויחידי סגולה כותבים גם בערב שביעית. וחלוק מפרוזבול בסוף שמיטה, שהמדקדים כותבים בבית דין חשוב דוקא או לכל הפחות אצל רב העיר, אבל בערב שביעית בורר לו שלוש בני תורה שיועדים ומבינים ענין פרוזבול, וחותמים בפניהם.

לא להחמיר: החזו"א (דרך אמונה פרק ט הלכה ד ציון ההלכה ס"ק מד, חוט שני שביעית עמוד תלד, שמיטת כספים כהלכתא שביבי אש סימן כ אות ד, קיצור דיני שביעית) לא היה נוהג לעשות פרוזבול בערב שמיטה.

והוסיף בחוט שני, שאין ראהי שהחזון איש לא חשש לשיטת הרא"ש, מכך שלא כתב פרוזבול בערב שביעית, כי החזו"א בעצמו הסביר פעם, שלא אכפת לו שישמטו החובות שחייבים לו, והוא עושה פרוזבול רק מחמת החשש שישכח לומר 'משמט אני' כשיחזירו לו חובות. ואם כן הפרוזבול של החזון איש לא היה משום 'לא יגוש' שחל מתחילת שביעית, אלא רק משום 'משמט אני', ולכל הדעות אין החוב נשמט רק בסוף שביעית, ולכן לא כתב פרוזבול בתחילת שביעית.

הגר"ר משה פיינשטיין זצ"ל והגר"ר שלמה זלמן איזנרנאך זצ"ל והגר"ר נסים קרליץ זצ"ל (מפי התלמידים), לא היו נוהגים לעשות פרוזבול בערב שמיטה. ולדעת הגר"ר ראובן פיינשטיין שליט"א (שם), אין נכון להחמיר לעשות פרוזבול בערב שמיטה. ואפשר לבאר טעם הסוברים שלא לעשות פרוזבול בערב שמיטה לחוש לשיטת הרא"ש, כי הוא חומרא דאית לידי קולא, שהמון העם יסברו בטעות שמספיק הפרוזבול של ערב שמיטה, ולא יעשו שוב פרוזבול בסוף שמיטה, ובאמת עיקר הדין הוא שהשביעית משמטת בסופה (לענין ההלכה גיליון 329).

שנות השמיטה, ונפסק להלכה ברמ"א (סימן סז סעיף א) לאחר את השמיטה, ולכן יש ענין לעשות פרוזבול גם בערב שמיטה, להרויח את שיטת הרא"ש ששמיטה היא שנה אחת קודם.

כתב באורים ותומים (סימן סז אורים ס"ק נד), הובא בפתחי תשובה (סימן סז ס"ק ה), ולכן הירא וחרד יש להחמיר לעשות פרוזבול בערב שביעית, חוץ מהלואה שנעשית בשביעית, שבאופן כזה דעת הרדב"ז והב"ח שגם הרא"ש מודה שיכול לעשות פרוזבול בסוף שביעית. וכתב הגרש"א שטון שליט"א (הלכות שמיטת כספים פרק יז סעיף ח והערה יא), שמבואר מדברי האורים ותומים, שגם מי שכתב פרוזבול בתחילת השמיטה, צריך לכתוב בסופה, עבור החובות שהלוה בשביעית עצמה.

הגר"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (ארחות רבינו חלק ב שביעית אות ח, ארחות רבינו מהדורה חדשה חלק ג עמוד שמ, קריינא דאגרתא חלק א סימן קעב) היה נוהג לעשות פרוזבול גם בערב שמיטה כשיטת הרא"ש, ואמר כדי שיהיה לו עוד זכות בראש השנה. ובערב שמיטה תשכ"ה פרסם כרוז לעשות פרוזבול בערב שמיטה. והעיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דרך אמונה פרק ט הלכה ד ציון ההלכה ס"ק מד, שמיטת כספים כהלכתא שביבי אש סימן כ אות ד, קיצור דיני שביעית), שמנהג אביו היה לעשות פרוזבול גם בערב שביעית, ולפעמים מסר שטרותיו בערב שמיטה בעל פה ולא כתב שטר פרוזבול.

הגר"ש אלישיב זצ"ל (שבות יצחק שביעית פרק א אות ג עמוד יב, ישא יוסף שביעית סימן קכ) היה נוהג לעשות פרוזבול גם בערב שביעית לחוש לדעת הרא"ש, ואף הורה להזכיר שיטה זו בפרסום לציבור, וכך נהגו הציבור בבית מדרשו. בפרוזבול בערב שנת השמיטה, לא הקפיד למסור הדברים לב"ד חשוב, אלא חתם על שטר פרוזבול גריל (ישא יוסף שם). וכן היה נוהג **הגר"ר שריה דבליצקי זצ"ל** (לענין ההלכה גיליון 329), להחמיר לעשות פרוזבול בערב שמיטה.

וכתב בדרך אמונה (הלכות שמיטה פרק ט ס"ק כה), שרוב הראשונים חולקים על הרא"ש וסוברים שיכול לתבוע כל השנה, וכך נוקטים להלכה, ויכול לכתוב פרוזבול כל השנה, ובכל זאת יש מדקדקים לכתוב פרוזבול גם בערב ראש השנה של שביעית לצאת גם את דעת הרא"ש. וכך נהג בעצמו הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אלא ד' אמות של ההלכה), בערב ראש השנה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **שמיטת כספים:** מצות שמיטת כספים יש בו לאו של 'לא יגוש' ועשה ד'שמוט', בזמן הזה שאין היובל נוהג שמיטת כספים היא מדרבנן ולא מדאורייתא, ודורשים מפסוק שמצות עשה של 'שמוט' הוא רק בסוף שנת השמיטה, ואין השביעית משמטת אלא בסופה.
- ב. **פרוזבול:** כל חוב שלא נמסר לבית דין נשמט בשביעית, ולכן תקנו חז"ל פרוזבול למסור החובות לבית דין וכך לא ישמט החוב בשביעית.
- ג. **זמן כתיבת פרוזבול:** נחלקו הראשונים מתי חל לאו דלא יגוש, שיטת רוב הראשונים וכך נפסק בשו"ע שהלאו של 'לא יגוש' חל רק בסוף שמיטה, ולכן זמן כתיבת פרוזבול הוא רק בסוף שנת השמיטה. שיטת הרא"ש ועוד ראשונים והובא בטור שהלאו של 'לא יגוש' חל בתחילת שביעית, ולכן כותבים פרוזבול בערב שביעית.
- ד. **חוב בשביעית עצמה:** לוח בשביעית עצמה נחלקו הפוסקים מה סובר הרא"ש, לשיטת הקרבן נתנאל הלאו של 'לא יגוש' נמשך כל השנה, ואין כותבין עליו פרוזבול. לשיטת הב"ח הלאו של 'לא יגוש' חל רק בראש חודש כניסת שביעית בלבד, ולכן לוח בשביעית עצמה אין עליו לא יגוש עד סוף שמיטה, וכותבים עליו פרוזבול בסוף שמיטה.
- ה. **הוראה:** כמה פוסקים כתבו שמיטה נכחי יחמיר לחוש לשיטת הרא"ש ולכתוב פרוזבול גם בערב שביעית. ואין בזה משום יוהרא, ויעשה גם פרוזבול בסוף שמיטה עבור ההלואות של שביעית. ועוד מרוויחים בכך את שיטת הפוסקים ששנת השמיטה מוקדמת בשנה. ויש פוסקים שלא חששו לשיטת הרא"ש והורו לכתוב פרוזבול רק במוצאי שביעית.
- ו. **חומרא:** המדקדקים לעשות פרוזבול בערב שמיטה, כיון שהוא רק לחומרא, אין צריך בית דין חשוב או רב העיר, ומספיק לחתום בפני ג' בני תורה שמבינים ענין פרוזבול. ויש מקילים שמספיק מסירת פרוזבול בעל פה ולא בכתב.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה הדין בקבלן שלפני מסירת הדירה מכין את הגינה בשמיטה?

איזה מלאכות אסור לקבלן לעשות בגינה בשמיטה (יישור שטח, סילוק אבנים וגרוטאות, פיזור אדמת גן, התקנת צנרת השקיה)? מה הדין בקונה דירה שהקבלן לא מתחשב בדעתו? קונה דירת גן, דייר בבנין שיש בו חצר משותפת. האם יש הבדל בבעלות הממונית בין סוגי החוזים; רכישת דירה מקבלן, מחיר למשתכן, קבוצת רכישת, בית פרטי? מקורות: **הליכות שדה** (186) עמוד 5. **אבני דרך** (חלק ט סימן פט), **תורת השמיטה** (עמוד גג). תמונת אילוסטרציה: פרויקט בניה לקראת אכלוס, למצולם אין כל קשר לכתבה.

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות יושלכו במידת האפשר בגיליון הקרוב. נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמודות 'גדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בכפס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 322 בסך 100 שקל במזומן האברך החשוב הר"ר שלמה רבינוביץ שליט"א בית מדרש 'העמלים' ישיבת מיר ירושלים

הוקדש לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית אמה של מלכות מרת שרה איטה פינקל ע"ה בת הרה"ח הר"ר שמואל זצ"ל נלב"ע בשיבה טובה י"ז אלול תשס"א ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

דעת החתם סופר

סתירה בחת"ס: בשו"ת חת"ס קיימת לכאורה סתירה, לגבי פרוזבול בערב שמיטה, כי בחלק חו"מ (חלק ה סימן נ ד"ה בענין) כתב שאין לחוש כלל מעיקר הדין לדעת הרא"ש לסדר פרוזבול בערב ראש השנה של כניסת שנת השביעית, והעיד על רבו הגאון החסיד הג"ר **נתן אדלר זצ"ל** שלא חשש לשיטת הרא"ש ומסר דבריו רק בסוף שמיטה. ומכל מקום אם נפשו אותה ויעש, אין מזחיתין אותו ואין כאן משום ויהרא. ואילו בחלק או"ח (חלק א סוף סימן טו), חשש לעשיית פרוזבול גם בערב שנת השמיטה כדי לצאת ידי שיטת כל הפוסקים, וחידש שאין ראוי לקרות בתורה לפרשת לא יגש אֶת יָדְךָ, לאדם שלא עשה פרוזבול בערב ראש השנה בכניסת השמיטה, ולא יעשה פרוזבול בערב ראש השנה ביציאתו, (ועיין חתם סופר בהגהות על השו"ע חו"מ סימן טז).

בציץ אליעזר (חלק ט סימן כט), ובמשנת יוסף (חלק א סימן מג), ובשמיטה כהלכתא (עמוד קח), מיישבים באופנים שונים את הסתירה.

עדכוני הלכה

עין לא ראתה

מפני יקרה: כתב בספר **אור לציון** (שביעית בהקדמה) על פי מה שכתב **הבן איש חי** (שנה שניה הקדמה לפרשת שמות) בשם **המקובלים** שכל מצוה בשבת מקבלים שחר פי אלף, כך בשביעית הדומה לשבת השחר פי אלף. וידוע בשם **החפץ חיים** (לב אליהו חלק א עמוד 86) שכל תיבה בלימוד התורה הוא מצוה. וכשם שתלמוד תורה כנגד כולם, כך שחר לימוד התורה הוא פי 613, ואפשר להספיק 200 מילים בדקה, ואם לומד בצער, הרי פעם אחת בצער כמאה פעמים שלא בצער (אבות דדבי נתן ג ו). וכשעושה בשמחה כתב **הראשית חכמה** (שער האהבה פרק י אות כה) על **הפסוק** (תהלים קיט קסב) שֶׁשׁ אֲנִי עַל אֲמֹנֶתָה כְּמוֹצֵא שֶׁלָּךְ רָב, שהשחר פי אלף. ואם כן בדיקת לימוד תורה בשמיטה בשמחה במקום צער, יוצא סכום עצום של מצוות $12,260,000,000,000 \times 200 \times 613 \times 1000 \times 1000 \times 1000$.

נושא הגיליון הבא:

'עבודות קבלן בשמיטה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לע"נ כ"ק האדמו"ר מסטריקוב הרה"ק רבי אברהם אביגדור נחום בן הרה"ק רבי יעקב יצחק דן לנרא זצוק"ל נלב"ע ט"ז אלול תשס"א ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי הרה"ח ישראל וינטרויב שליט"א

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...